

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده: سینما- تئاتر

پایان نامه‌ی تحصیلی جهت اخذ درجه‌ی کارشناسی ارشد

رشته: کارگردانی (نمایش)

موضوع:

بررسی تطبیقی میزانسن در تله تئاتر و تئاتر

با نگاهی اجمالی به متن و اجرای «چهار حکایت از چندین حکایت رحمان»

استاد راهنما بخش نظری

جناب آقای دکتر سعید کشن فلاح

عنوان بخش عملی

تئاتر تله‌ویزیونی «مرگ آواز»

استاد راهنمای بخش عملی

جناب آقای دکتر سعید کشن فلاح

نگارش و تحقیق:

مهدی طاهرپور گلسفیدی

بهمن ۱۳۸۸

تقدیم به :

همسر عزیزم به پاس محبت‌ها ، مهربانی‌ها ، حمایت‌های بی‌شائبه‌ی او و...

تقدیر و تشکر:

با تشکر از اساتید بزرگوار: ریاست محترم دانشکده‌ی سینما و تئاتر، جناب آقای دکتر سعید کشن -
فلاح، مدیر گروه نمایش، جناب آقای دکتر اسماعیل شفیعی، جناب آقای دکتر فرزانه سجودی،
جناب آقای منصور براهیمی، جناب آقای علیرضا نادری، جناب آقای محمد یعقوبی، جناب آقای
ایوب آقاخانی، جناب آقای داریوش مودبیان، جناب آقای امیر بدرطالعی
و دوستان عزیزم مرضیه بردبار، سیامک یوسفی، مازیار بهروز، یاسین طیب نعیمی، مجید ادراکی،
بهروز مرادی، آرشد عشقی، عباس کهریا، حسین بدرطالعی، محسن بردبار، نرجس خاتون
بدرطالعی، علی تقوی‌زاده، نیما پورعباسی، آرمین طیب نعیمی.

تعهد نامه

اینجانب مهدی طاهرپور گلسفیدی اعلام می دارم که تمام فصلهای این پایان نامه و اجزاء مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته‌ها، کتب، پایان-نامه‌ها، اسناد، مدارک و تصاویر پژوهشگران حقیقی یا حقوقی (فارسی و غیرفارسی) با ذکر مأخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسوولیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

تاریخ

امضاء

چکیده:

در هر دوره‌ای هنر منعکس‌کننده‌ی خصوصیات آن دوره است. در عصر ارتباطات با رشد رسانه‌های مختلفی همراه هستیم که از آن جمله می‌توان به تلویزیون اشاره کرد، که تأثیرات زیادی بر فرهنگ جوامع مختلف از زمان پیدایش، تاکنون داشته است و پنجره‌ای رو به جهان واقعیت می‌باشد. این پنجره در آغاز پیدایش، بیشتر محصولاتش را از تئاتر برداشت میکرد ولی به تدریج نویسندگان جدید در این رسانه آغاز به کار کردند. کارگردانها، بازیگران، طراحان و کارکنان خصوصیات ویژه‌ی تلویزیون را به عنوان یک مدیوم برای نمایش درک کردند. در نتیجه‌ی ارتباط تئاتر و تلویزیون _ که هیچ گاه قطع نشده _ نوعی برنامه در این رسانه به نام "تئاتر تلویزیونی" به وجود آمد که مهمترین هدفش عرضه‌ی تولیدات در مقیاسی بزرگتر از صحنه‌ی تئاتر به دست تماشاگر بود.

به تدریج تعامل دو رسانه به حدی رسید که معمولاً اثری که در تئاتر موفق بود برای تبدیل به نمایش تلویزیونی انتخاب می‌شد. در این تبدیل گاهی تغییراتی اساسی در طراحی میزانشهای اثر تئاتری صورت می‌گرفت و گاهی هم بدون هیچ تغییری تئاتر تلویزیونی آن تولید می‌شد. در این رساله به بررسی اینکه این تغییرات بر چه اساسی صورت می‌گیرد و تاچه مقدار قابل قبول است، پرداخته و سعی دارم پیشنهادهایی برای بهبود فرایند تبدیل یک اثر تئاتری به هم‌تای تلویزیونی اش ارائه دهم.

کلید واژه‌ها: تلویزیون ، تئاتر تلویزیون ، تئاتر، میزانشن ،

صفحه فهرست مطالب:

چکیده.....چهارم

کلیات تحقیق

مقدمه.....هشتم

اهداف.....دهم

سوالات پژوهش و فرضیه‌ها.....یازدهم

روش تحقیق.....دوازدهم

فصل اول: پیشینه تحقیق.....۱

فصل دوم: تعاریف و کلیات

۱- تعریف میزانسن.....۵

۲- تاثیر تله ویزیونی چیست؟.....۱۳

۳- تله ویزیون و تفاوت آن با تئاتر.....۲۰

فصل سوم: میزانسن در فرایند کارگردانی روی صحنه تئاتر.....۲۶

۱- تجزیه و تحلیل نمایشنامه و میزانسن.....۲۷

۲- بازیگر و میزانسن صحنه.....۳۲

۱-۲- هدایت بازیگر.....۳۶

۱-۱-۲- بدیهه سازی و روند شکل گیری میزانسن.....۳۶

۲-۱-۲- میزانسن ارگانیک.....۴۴

۳- طراحی صحنه و میزانسن.....۵۳

۴- انواع کارگردان.....۵۵

فصل چهارم: میزانسن در فرایند کارگردانی تله تئاتر.....۵۶

۱- تصویر نامه ۵۶

۱-۱- داستان نمایش ۵۷

۱-۲- مضمون ۵۹

۱-۳- مسیر داستان ۶۱

۱-۴- شخصیت ۶۲

۱-۵- موقعیت ۶۴

۱-۶- کلام ۶۵

۲- کارگردانی ۶۷

۲-۱- میزانشن ۷۰

۲-۲- عناصر اصلی میزانشن ۷۳

۲-۲-۱- صحنه ۷۳

۲-۲-۱-۱- نوع صحنه ۷۵

۲-۲-۲- لباس و چهره پردازی ۷۷

۲-۲-۲-۱- لباس ۷۷

۲-۲-۲-۲- چهره پردازی ۷۸

۲-۲-۳- حالات و حرکات عناصر صحنه ۸۰

۲-۲-۴- نورپردازی ۹۸

۲-۳- د کوپاژ.....	۱۰۰
۲-۴- عوامل دیگر در کارگردانی.....	۱۰۲
۲-۴-۱- کمپوزیسیون در تصویر.....	۱۰۳
۲-۴-۲- پرسپکتیو.....	۱۰۶
۲-۵- کارگردان هنری و تعامل آن با کارگردان تله ویزیونی.....	۱۰۸
۲-۵-۱- کارگردان هنری و وظایف آن.....	۱۰۸
۲-۵-۲- کارگردان تله ویزیونی و وظایف آن.....	۱۱۰
۲-۵-۳- تعامل کارگردان هنری با کارگردان تله ویزیونی.....	۱۱۳
۳- بازیگری مقابل دوربین و ویژگی های آن.....	۱۱۵
۳-۱- بازیگری در سبکهای مختلف.....	۱۲۵
فصل پنجم: بررسی تطبیقی میزانسن در تئاتر و تله تئاتر.....	۱۲۸
۱-نگاهی به نمایش «چهار حکایت از چندین حکایت رحمان» نوشته و کارگردانی علیرضا نادری.....	۱۳۴
۲-نگاهی بر تئاتر تله ویزیونی «چهار حکایت از چندین حکایت رحمان» نوشته ی علیرضا نادری.....	۱۴۰
نتیجه گیری.....	۱۴۸
گزارش پروژه عملی.....	۷
گزارش تصویری پروژه عملی.....	۷
فهرست منابع و مآخذ.....	۷

کلیات تحقیق

مقدمه :

در هزاره‌ی سوم رسانه‌های جمعی (رادیو، تله‌ویزیون و رایانه) از پدیده‌های مهم جهان به شمار می‌روند. ارزش آنها در تحولات فرهنگی و اجتماعی صد سال گذشته به اندازه‌ای بوده که عصر حاضر را «عصر ارتباطات» نیز نامیده‌اند. حتی در «همان روزهای اول رواج تله‌ویزیون که نیم دو جین کانال بیشتر نداشت نمایشنامه‌های درست و حسابی بر این صفحه‌ی با اشعه‌ی کاتدی، هنوز می‌توانستند این احساس را در ما به وجود بیاورند که حتی اگر در خانه تنها هستیم، باز هم به یک مجموعه‌ی منسجم تعلق داریم.» (کورت ونه گوت، ۱۳۸۷، ص ۴۲) احتمالاً بعضی از دوستان و آشنایانمان نیز در حال تماشای همان برنامه‌ای بودند که ما تماشا می‌کردیم. شاید به همین دلیل بود که تله‌ویزیون را «معجزه‌ای با تأثیرات جادویی» می‌دانستند. از سوی دیگر تئاتر نشأت گرفته از اندیشه و تفکر هر مرز و بوم است و «شکل (فرم) خود تئاتر در اندازه‌ی زندگی است و با این شکل است که ما آن را دریافت می‌کنیم در نتیجه تئاتر به نسبت سینما و تله‌ویزیون و رایانه، هیجانانگیز و لذاتی را با طبیعتی متفاوت بر می‌انگیزاند و سطح تعهدش عمیقاً انسانی تر است و خصوصی تر» (ویگدیس فین بوگادوتیر، ۱۳۷۸، ص ۹)

حال ببینیم در جامعه‌ی ای که رسانه‌ها اینقدر اقبال عمومی داشته‌اند نقش و تأثیر تئاتر بر مردم چگونه است و آیا در مقابل جاذبه‌ی آنها، تئاتر می‌تواند راهکاری برای تداوم ارتباط مردم با خودش پیدا کند؟ البته بحران اقبال مخاطب از دغدغه‌های اهل تئاتر در همه‌ی کشورهای است ولی متأسفانه به نظر می‌رسد در کشور ما تلاش چندانی برای جذب مخاطب در تئاتر صورت نمی‌گیرد و روز به روز شاهد از دست دادن هر چه بیشتر مخاطبان خود هستیم و علت‌های آن دقیقاً معلوم نیست. آیا تئاتر ما آنقدر جذاب هست که مردم را به سالن‌های نمایش بکشاند یا دغدغه‌های روزمره مردم در عصر سرعت، مجالی برای دیدن نمایش زنده نمی‌گذارد! بهتر نیست که تئاتر ما فقط به اجرا در سالن معطوف نشود و ما برای آشتی دادن تئاتر با مردم بجای آنکه مردم را به سالن بکشانیم تئاتر را به میان آنان ببریم؟

تله تئاتر می تواند یکی از راهکارهای مناسب باشد، البته اگر به شکلی ایده آل از پدیده ی تئاتر در رسانه ای به نام تله ویزیون بهره گیری شود. تله تئاتر به علت ویژگی های هنری و محتوایی از یک سو و خصوصیات دراماتیک و سرگرم کننده از سوی دیگر می تواند جایگاه منحصر به فردی در میان تولیدات تله ویزیون داشته باشد و به طبع در جهت جذب مخاطب به این هنر نمایشی کمک کند و در نتیجه جلب مخاطب به اجراهای صحنه ای باشد.

اما در این مقوله کمتر الگوی مناسبی در کشور ما وجود دارد که بشود با استناد به آن در ارتقاء سطح کیفی تله تئاتر ها گامی برداشت ضمن اینکه پژوهش های انجام شده در این حوزه نیز کافی نمی باشند، با انجام این تحقیق به این سوال علمی و کاربردی پاسخ داده می شود که **میزانسن** بعنوان رکن مهم تئاتر صحنه ای در کارگردانی تله ویزیونی چه نقشی دارد؟

« **میزانسن**، واژه ای که اولین بار با ترجمه ی نمایشنامه های غربی و شیوه های اجرایی آن به زبان فارسی داخل شده است، در لغت به معنای " به روی صحنه آوردن " است ولی به تدریج معنی "مشخص کردن حرکات بازیگران در طول نمایش و تعیین محل وسایل صحنه " را به خود گرفته است....به این ترتیب **میزانسن** وسیله ای است در اختیار کارگردان تا به کمک آن تصویر سازی کند.» (احمد دامود، ۱۳۷۷، ص ۸۳) و آیا این تعریف در تله تئاتر نیز کاربرد دارد یا نه؟ و نحوه ی انتقال ارزشهای این رکن مهم تئاتر صحنه به تله تئاتر چگونه بوده و به چه عواملی بستگی دارد؟

بنابراین محقق قصد دارد با پرداختن به نحوه ی شکل گیری **میزانسن** در تله تئاتر و بررسی تطبیقی آن با تئاتر صحنه ای و تغییرات یک اثر موفق تئاتری در تبدیل به تله تئاتر بپردازد و در جهت تبیین عوامل موثر در موفقیت تله تئاتر و ارائه ی راهکارهای مناسب برای ایجاد جذابیت های بیشتر نزد مخاطب عام، گام بردارد.

اهداف

اهداف اصلی: تبیین تطبیقی میزانسن در تئاتر و تله تئاتر

اهداف فرعی:

- ۱- تبیین چگونگی شکل گیری میزانسن در تئاتر
- ۲- تبیین چگونگی شکل گیری میزانسن در تله تئاتر
- ۳- تبیین ویژگیهای بازیگری در مقابل دوربین در تله تئاتر
- ۴- تبیین نحوه تعامل بیننده و اثر هنری در تله تئاتر
- ۵- تبیین و معرفی نکاتی که یک کارگردان تله ویزیونی باید در برخورد با تئاتر برای تبدیل به تله تئاتر در نظر بگیرد
- ۶- تبیین تعامل بین کارگردان هنری و کارگردان تله ویزیونی برای تولید اثری موفق

سوالات پژوهش و فرضیه ها

آیندهی تئاتر کشور ما چه می شود؟ آیا تئاتر در وضعیت موجودش رشدی خواهد داشت؟ تئاتر بر زندگی، تفکر و رفتارمان تأثیراتی شگرف می گذارد و اگر بگوییم تئاتر مرده است گویی خودمان، تئاتر را تشییع کرده و برای خاک سپاری آماده می کنیم. پس در این وضعیت چه باید کرد؟

با توجه به مزیت های تله تئاتر به عنوان یکی از رایج ترین قالب های تله ویزیونی جهان، می شود از آن برای عرضه هر چه بیشتر تئاتر به تماشاگر، کمک گرفت یا نه؟ در این شرایط که حتی سینما با همه محبوبیتی که دارد برای عرضه بیشتر خود به تله ویزیون روی آورده، حال با شرایط موجود بهتر نیست که از این امکان (تله ویزیون) برای برقراری ارتباط بیشتر با تئاتر و ارزشهای آن استفاده کنیم؟ البته ما نمی خواهیم با تولید تله تئاتر منکر اهمیت اجراهای صحنه ای باشیم، برعکس می - کوشیم راهی برای عرضه بهتر تئاتر پیدا کنیم و تلاش کنیم که کمترین صدمه بر پیکر تئاتر کشور وارد شود.

- شکل گیری میزانشن در تله تئاتر به چه نحوی است و چه عواملی بر آن تأثیر می گذارند؟

- یک اثر موفق صحنه ای برای تبدیل شدن به تئاتر تله ویزیونی موفق دچار چه تغییراتی می شود؟

- چه راهکارهای عملی و علمی برای ارتقاء کمی و کیفی تولید تئاتر تله ویزیونی در کشور وجود دارد؟

- تصویربرداری تله تئاتر را باید به ترتیب صحنه های متن انجام داد تا تداوم در آن صورت بگیرد یا نه؟

- شکل گیری میزانشن در تئاتر با تله تئاتر چقدر متفاوت است؟

- آیا عوامل موثر در شکل گیری آن در تله تئاتر و تئاتر یکسان است؟

- نقش بازیگر و تمرینات قبل از شروع تصویربرداری در موفقیت تله تئاتر چقدر است؟

- میزانشن های متنوع در تله تئاتر کمکی به تنوع در حرکات دوربین و دکوپاژ کارگردان تله ویزیونی می کند یا برعکس؟

- تعامل کارگردان هنری و کارگردان تله ویزیونی در تله تئاتر چگونه است؟

د - روش تحقیق

تحقیق حاضر که از نوع تحقیقات نظری به شمار می‌رود با روش توصیفی - پیمایشی انجام گرفته است. به عبارتی شیوه‌های دستیابی به اطلاعات از طریق روش کتابخانه‌ای و نظری صورت گرفته و سپس با استدلال‌های قیاسی و استقرایی مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. در این فرایند با استناد به معتبرترین منابع داخلی و خارجی اعم از کتب، مقالات و بعضاً رساله‌های دانشگاهی با بهره‌گیری از فیش و یادداشت‌برداری‌های بی‌شمار، اطلاعات و داده‌ها گردآوری شده است و در نهایت مورد تحلیل و تفسیر قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر سعی شده به وسیله‌ی مصاحبه با کارگردان تله-ویزیونی و کارگردان هنری، به راه کارها- موانع و نحوه‌ی تعامل آنها در این مقوله بپردازم تا مقایسه‌ی بین تئاتر تله‌ویزیونی آنها با نسخه‌ی تئاتریش صورت گیرد. در ضمن با بهره‌گیری از مبانی نظری و فرضیه‌ها، داده‌های موجود تحلیل شده‌اند که در پایان نتایج تحلیل‌ها به قوام نظری فرضیه‌ها و مبانی نظری آنها افزوده شده است. داده‌ها به روش کتابخانه‌ای از منابع و متون مختلف استخراج و مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

فصل اول

پیشینه تحقیق

انسان معاصر در پی مرتفع ساختن این نیازها، به فراخور رشد جوامع و فرهنگها و از سویی پیشرفت‌های علمی، به روش‌های نوین رسانه‌ای دست یافته است، که از جمله‌ی اینها سینما و تله‌ویزیون است. با وجود گستردگی سینما و تله‌ویزیون و مقبولیتی که این دو رسانه در عامه‌ی مردم کسب کرده‌اند، نمی‌توان حضور تئاتر را به عنوان یک مبنا و پایه، و هنری که در طول تاریخ زبان مخصوص به خود را داشته است؛ نادیده گرفت.

نظریه‌پردازان بسیاری در زمینه علم تئاتر، به بحث و گفت‌وگو پرداخته‌اند که حاصل آن کتابهای متعددی است که در این باب وجود دارد، تئاتر با شاخه‌های متعددش، بسیار گسترده است و گمان نمی‌کنم شخصی توان این را داشته باشد که بتواند در طول زندگی خود تمام شئون این هنر را با تمام جزئیات بررسی کند. متأسفانه در راستای پرداختن به **میزانسن**، در میان کتب چاپ شده و پایان‌نامه‌های موجود در زمینه‌ی تئاتر و سینما، نمونه‌ای که بطور اخص در این زمینه (**میزانسن**) بحث کرده باشد، کمتر یافت می‌شود و اکثریت در زمینه‌ی کارگردانی متمرکز بوده و بحث کوچکی در مورد **میزانسن** و آن هم به عنوان یک زیرمجموعه از کل به میان آورده‌اند. برای نمونه می‌توان به پایان‌نامه‌های زیر اشاره کرد: دوره‌ی کارشناسی ارشد کارگردانی افسانه هنرور با عنوان کارگردانی از دیدگاه نشانه‌شناسی. دوره‌ی کارشناسی کارگردانی نوید صفاریان با عنوان فرایند حرکت در انتقال مفهوم. دوره‌ی کارشناسی کارگردانی با عنوان **میزانسن** در تئاتر خشونت (نگاهی به نظریات آنتونن آرتو) امیر حسین حریری بوده است. و در پایان‌نامه‌های رشته سینما می‌توان به این موارد اشاره کرد: تکنیک و تحولات **میزانسن** در سینما فرید صداقت دوره کارشناسی که با اشاره به **میزانسن** در تئاتر و نحوه‌ی شکل‌گیری آن بیشتر به **میزانسن** سینمایی می‌پردازد. و پایان‌نامه‌ی آرزو برادران ابراهیمی با عنوان عملکرد نور و دوربین فیلمبرداری در خلق «**میزانسن** میدان عمق» دوره‌ی کارشناسی سینما. که بیشتر به تاثیر این دو مقوله در شکل‌گیری **میزانسن** پرداخته است. عنوان روش **میزانسن** در سینما محمدرضا معززی دوره‌ی کارشناسی سینما که بیشتر روش **میزانسن** را یک روش مونتاژ در سینما می‌داند و آنرا مورد بررسی قرار می‌دهد.

اما کتابهای چاپ شده تئاتری در ایران نیز مقوله‌ی میزانشن را به صورت یک زیرمجموعه بررسی کرده- اند و تقریباً همه کتابهایی که با عنوان کارگردانی تئاتر منتشر شده‌اند، به بحث میزانشن نیز می‌پردازند. از جمله می‌توان به «اصول کارگردانی نمایشنامه» نوشته‌ی الکساندر دین^۱ / پروفیسور لارنس کارا^۲ اشاره کرد که آن به مقوله‌ی نظری میزانشن و تعاریف آن می‌پردازند و بسیاری از آنها به علت قدمت (از لحاظ زمان نگارش) در این زمینه دچار چالش هستند. (در این زمینه به تفصیل توضیح داده خواهد شد) اما از معدود کتابهایی که به طور مفصل در این رابطه (میزانشن) به بحث پرداخته و می‌توان آنرا جزء معدود کتابهای مرجع در این زمینه به شمار آورد «کارگردانی نمایشنامه» به نگارش «فرانسیس هاج»^۳ است. که اینجانب به عنوان محقق این کتاب را محور اصلی تعاریف نظری خود قرار داده‌ام. لازم به ذکر است که در این رابطه به کتابی با عنوان «میزانشن در سینما» نوشته‌ی بیل نیکولز^۴ نیز می‌توان اشاره کرد که البته به بحث تخصصی این مساله در سینما پرداخته است و در حوزه‌ی تئاتر منبعی با این عنوان که به طور خاص به میزانشن پرداخته باشد یافت نمی‌شود.

کتابهای دیگری که در فهرست منابع آمده نیز مورد استفاده محقق بوده که هر جا لازم دیده از آنها استفاده کرده و اشاره نموده‌ام.

اما پژوهشی در خور درباره‌ی تئاتر تله‌ویزیونی - مخصوصاً میزانشن در این شکل نمایشی - در ایران صورت نگرفته است. در مقایسه با مطالعات سینمایی و تئاتری که در شکل صدها عنوان کتاب و مقاله منتشر شده است، کتابها و مقالات راجع به کارهای تله‌ویزیونی محدود و کم شمارند و چون تله‌ویزیون فراگیرترین وسیله ارتباط جمعی در دنیای کنونی است لازم است نویسندگان، صاحب‌نظران، ناشران و محققین به مقولات شکلی و محتوایی برنامه‌های تله‌ویزیونی بیش از پیش توجه کنند.

محقق با مراجعه به اداره کل پژوهش سینما، مرکز مطالعات وزارت ارشاد اسلامی، مرکز تحقیقات برنامه - ای صدا و سینما، فهرست انتشارات سروش، برخی ناشران خصوصی که کتابهای تله‌ویزیونی منتشر کرده-

-
1. Alexander Dean.
  2. Lawrence Carra
  3. Francis Hodge
  4. Bill Nichols

اند و از طریق بررسی کارنامه نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های کشور و مصاحبه با چند کارگردان تئاتر که در این مقوله تجربه داشته‌اند، در پی منابعی بوده که در این پژوهش از آنها استفاده کند.

محدوده‌ی منابع اینجانب، همین چند جلد کتابی است که در فهرست منابع آمده است؛ چرا که بیشتر آثار نشر یافته درباره‌ی تله‌ویزیون، یا کتابهای فنی و تکنولوژیک دستگاه تله‌ویزیون هستند یا از منظر علوم اجتماعی به تله‌ویزیون به عنوان یکی از وسایل ارتباط جمعی پرداخته‌اند و کمتر پژوهشگری به برنامه‌ی تله‌ویزیونی - به ویژه تله‌تئاتر - به عنوان متنی هنری نگاه کرده است.

در میان این کتب و همچنین پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان تئاتر و تله‌ویزیون، کتاب فرهنگ تئاترها و نمایشهای تله‌ویزیونی نوشته‌ی عباس جهانگیریان کتابی قابل توجه است. این کتاب فهرستی الفبایی از آثار تئاتری تله‌ویزیون تا سال ۱۳۷۵ ارائه می‌کند و ضمن عنوان عوامل فنی و هنری تئاترها برای بیشتر تئاترهای پس از انقلاب خلاصه‌ای چند سطری آورده و به هر یک عکسی ضمیمه کرده، که برای پژوهشگران این رسانه بسیار مفید است. و همچنین در کتاب تئاتر تله‌ویزیونی در ایران - نوشته‌ی غلامحسین لطفی که پروژه‌ی پایان‌نامه کارشناسی ارشد کارگردانی مولف بوده است - مولف درباره تله‌ویزیون و کارکردهای آن، نگاهی به تاریخچه‌ی تله‌ویزیون و تئاتر تله‌ویزیونی، تعریف تئاتر تله‌ویزیونی و گونه‌های آن، نقش و کارکرد عناصر فنی و هنری در تئاتر تله‌ویزیونی سخن گفته است و همچنین آثار تئاتری تله‌ویزیون بعد از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۵ در سه دوره متفاوت بعد از انقلاب و از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰ را به ترتیب الفبایی فهرست کرده است. منبع دیگری که مورد توجه قرار گرفته است فرهنگ دایره المعارف پلنیداد تاریخ نمایش در جهان کتاب هفتم «تکنیکهای نو» نویسندگان: گروهی از نویسندگان که به بررسی برنامه‌های دراماتیک تله‌ویزیونی و رکن‌های اساسی آن و چگونگی زایش آن در تله‌ویزیونهای دنیا می‌پردازد. به جز این سه منبع چاپ شده - به زبان فارسی - در باره‌ی تئاتر تله‌ویزیونی ایران احتمالاً هیچ منبع دیگری انتشار نیافته است.

اما پایان‌نامه‌های دوره‌ی کارشناسی ارشد کارگردانی محمدرضا حاج‌ملاعلی با عنوان «بررسی کارگردانی تئاتر تله‌ویزیونی» به موضوع مورد نظر عنایت دارد. و پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد ادبیات نمایشی روح

۱... عباس خانی با عنوان «بررسی جایگاه طنز در نمایش تله‌ویزیونی سالهای ۱۳۶۵ الی ۱۳۷۵ سیمای جمهوری اسلامی ایران» به جایگاه و اهمیت این گونه‌ی نمایش تله‌ویزیونی می‌پردازد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد ادبیات نمایشی محمد حسین خورشید باختری با عنوان «نمایشنامه تله‌ویزیونی» به نمایشنامه‌نویسی در این نوع از برنامه‌سازی تله‌ویزیون پرداخته است. مجید گیاه چی نیز در پایان‌نامه‌ی خود با نام «کارگردانی تئاتر تله‌ویزیونی» به شیوه‌های فنی ضبط برنامه نظر دارد. و پایان‌نامه‌ی مجتبی وحدتی با عنوان «نقش کارگردان در پرداخت شخصیتها در تئاتر تله‌ویزیونی» به مقوله شخصیت‌پردازی در تله‌ویزیون اشاره می‌کند. پایان‌نامه‌ی بنی ا... گیاه چی کارشناسی ادبیات نمایشی با عنوان «مقدمه‌ای بر تئاتر تله‌ویزیونی» اشاره می‌کند. پایان‌نامه‌ی کارشناسی کارگردانی محمدرضا مفیدی نیز به بازیگری، گریم و صحنه‌آرایی در تئاتر تله‌ویزیونی پرداخته است. این پایان‌نامه‌ها از لحاظ کیفی و کمی طوری بود که مراجعه‌ی مستقیم به منابع اصلی آنها را مناسب‌تر و مفیدتر دیدم.

با منابع خارجی محدودی هم دسترسی داشتم که اکثریت آنها ارتباط مستقیمی با نمایشنامه‌نویسی در تئاتر تله‌ویزیونی دارند. علاوه بر منابع مکتوب، از گفتگو و مصاحبه با اساتید و دست‌اندرکاران تئاتر تله‌ویزیونی بهره بردم.

فصل دوم

کلیات و تعاریف